

**ДЕРЖАВНИЙ ТОРГОВЕЛЬНО-ЕКОНОМІЧНИЙ УНІВЕРСИТЕТ
ПРИЙМАЛЬНА КОМІСІЯ**

ЗАТВЕРДЖЕНО
Голова приймальної комісії

Анатолій МАЗАРАКІ
"25" 2024 р.

ПРОГРАМА
фахового іспиту для вступу на навчання
для здобуття освітнього ступеня магістра
на основі НРК6 та НРК7

галузь знань	05 «Соціальні та поведінкові науки»
спеціальність	051 «Економіка»
факультет	Міжнародної торгівлі та права
освітня програма	«Міжнародна економіка»

Київ 2024

ВСТУП

Програму фахового іспиту для здобуття освітнього ступеня магістра на основі НРК6 та НРК7 розроблено відповідно до змісту освітньої програми «Міжнародна економіка» підготовки фахівців за спеціальністю 051 «Економіка» за першим (бакалаврським) рівнем вищої освіти.

Для забезпечення ефективної реалізації завдань освітньої та професійної підготовки магістра при конкурсному відборі до здобувачів вищої освіти висуваються вимоги щодо їх здібностей і підготовленості відповідно до діагностики системних знань, умінь і навичок на основі програм дисциплін та програми предметного тесту з економіки та міжнародної економіки єдиного фахового вступного випробування, затвердженою Міністерством освіти і науки України наказом № 153 від 11.02.2022 р.

Фаховий іспит складається з тестової перевірки підготовленості вступника.

Програма охоплює основні напрями, складові та завдання економіки в цілому та міжнародної економіки зокрема й інтегрує такі змістовні блоки (розділи):

1. Система міжнародних економічних відносин.
2. Мікроекономіка.
3. Макроекономіка
4. Економіка підприємства.

ЗМІСТ ПРОГРАМИ ФАХОВОГО ІСПИТУ

РОЗДІЛ 1. СИСТЕМА МІЖНАРОДНИХ ЕКОНОМІЧНИХ ВІДНОСИН

Міжнародна економічна система: сутність, складові, принципи функціонування. Міжнародний поділ праці (МПП): зміст, чинники розвитку, форми реалізації. Міжнародна спеціалізація та кооперація виробництва. Міжнародні економічні відносини (МЕВ): зміст, рівні, суб'єкти, об'єкти. Форми МЕВ.

Сутність, функції та етапи розвитку міжнародної торгівлі товарами. Структура міжнародної торгівлі. Теорії МТ (меркантилізм, класичні, неокласичні, альтернативні). Форми, методи та види МТ товарами. Групи індикаторів МТ: 1) обсягові 2) результативні 3) інтенсивності; 4) структури; 5) динаміки; 6) економічної ефективності. Зовнішньоторговельний контракт: види, структура, функції. ІНКОТЕРМС 2020. МТ послугами. Механізм надання міжнародних послуг за підходами ГАТС. Зміст, рівні та інструментарій регулювання МТ товарами та послугами. Національні інструменти торговельної політики. Наднаціональні важелі координації та регулювання МТ.

Міжнародний рух капіталу (МРК). Форми та чинники МРК. Прямі іноземні інвестиції: сутність та форми. Портфельні інвестиції: сутність та інструменти. Міжнародний інвестиційний ринок: сутність, специфіка, структура. Поняття та показники інвестиційної привабливості країни.

Міжнародна трудова міграція. Поняття, види, індикатори, чинники міжнародної міграції робочої сили. Соціально-економічні наслідки міжнародної трудової міграції. Регулювання міжнародної міграції робочої сили: рівні; методи.

Міжнародний трансфер технологій: зміст, форми, механізми. Інституційне регулювання світового ринку технологій.

Міжнародні валютно-фінансові відносини: зміст, рівні. Валюта, валютний курс та валютне котирування, фактори впливу. Типи валютних систем: національна, регіональна, міжнародна, світова. Еволюція світової валютної системи. Світовий валютний ринок: сутність, функції, структура, суб'єкти. Поняття та види валютних операцій. Зміст та інструментарій валютної політики.

Міжнародний кредит: поняття, функції та форми. Зовнішній борг: зміст, види, індикатори. Методи управління зовнішнім боргом. Наднаціональний рівень регулювання міжнародних валютно-кредитних відносин.

Міжнародні розрахунки: поняття, функції, форми. Зміст та фактори, що зумовлюють використання валютного клірингу.

Платіжний баланс: зміст, структура, принципи формування, функції. Особливості методології МВФ щодо формування платіжного балансу з огляду 5-го та 6-го видання «Керівництва з платіжного балансу».

Поняття, передумови розвитку, ознаки міжнародної економічної інтеграції (МЕІ). Етапи еволюції МЕІ та відповідні їм форми. Економічні ефекти МЕІ: статичні та динамічні.

СПИСОК РЕКОМЕНДОВАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Міжнародні економічні відносини: підручник / А.А. Мазаракі, Т.М. Мельник, Л.П. Кудирко [та ін.]; за заг. ред. А.А. Мазаракі, Т.М. Мельник. К. : Київ. нац. торг.-екон. ун-т, 2017. 612 с.
2. Міжнародна економіка : зб. тестових завдань / Л.П. Кудирко, Л.І. Федун, К.І. Ладиченко, І.М. Севрук. Київ : Київ. нац. торг.-екон. ун-т, 2020. 155 с.
3. Гуткевич С.О. Міжнародна економіка: підруч. / С.О. Гуткевич, М.Д.Корінько, Ю.М.Сафонов Вид-во «Діса Плюс», 2021. 428 с.
4. Сидоров О.А. Світова економіка та міжнародні економічні відносини: підручник / О.А. Сидоров, Н.О. Фісуненко, Т.В. Альошина. Дніпро: Арт-Прес, 2023. 400 с.
5. Козак Ю.Г. Міжнародна економіка: в питаннях та відповідях; підручн. Київ: ЦУЛ, 2019. 228 с.
6. Кібік О. М., Редіна Є. В., Хаймінова Ю. В., Котлубай В. О., Примаченко І. Ф., Калмикова Н. Ю. Макроекономіка. Мікроекономіка: практикум. Одеса, 2020. 76 с.

РОЗДІЛ 2. МІКРОЕКОНОМІКА.

Мікроекономіка як складова економічної теорії. Загальноекономічні методи дослідження: порівняльний аналіз, синтез, індукція, дедукція, наукова абстракція, аналогія, моделювання. Граничний аналіз. Поняття нормативної і позитивної економіки. Проблема обмеженості ресурсів. Крива виробничих можливостей. Альтернативна вартість економічного блага. Економічна ефективність.

Попит і закон попиту. Зміна попиту в цілому та зміна обсягу попиту, чинники зміни. Пропозиція і закон пропозиції. Зміна пропозиції в цілому та зміна обсягу пропозиції, чинники зміни. Поняття ринкової рівноваги, надлишку та дефіциту товарів. Вплив зміни попиту та пропозиції на рівновагу. Прямий та непрямий вплив держави на ринкову рівновагу. Мінімально та максимально допустимі рівні цін, урядові трансферти для бізнесу. Еластичність попиту за власною ціною. Перехресна еластичність попиту. Еластичність попиту за доходом. Еластичність пропозиції за власною ціною товару. Взаємозв'язок зміни ціни, еластичності попиту за ціною власного блага та сукупного доходу.

Корисність та проблема її виміру. Функція корисності. Сукупна та гранична корисність. Закон спадної граничної корисності блага. Рівновага споживача: економічна, математична та графічна інтерпретація. Криві байдужості та їх властивості. Бюджетне обмеження та можливості споживача. Реакція споживача на зміну доходу та на зміну цін товарів. Крива «дохід-споживання». Крива «ціна-споживання».

Поняття та параметри виробничої функції. Економічні періоди функціонування фірми. Сукупний, середній та граничний продукт, їх взаємозв'язок. Стадії виробництва. Закон спадної продуктивності факторів виробництва. Двофакторна виробнича функція. Гранична норма технологічного заміщення. Рівновага виробника.

Економічний та бухгалтерський підходи до визначення витрат. Явні та неявні витрати. «Нормальний прибуток» як елемент витрат. Постійні, змінні, сукупні, середні та граничні витрати у короткостроковому періоді. Витрати виробництва в довгостроковому періоді. Ефекти від збільшення масштабу виробництва та їх причини.

Сутність та види ринкової структури. Умови рівноваги фірми-досконалого конкурента у коротко- та довгостроковому періодах. Ефективність ринку досконалої конкуренції. Види монополії. Ринкова влада. Рівновага монополії у коротко- та довгостроковому періодах. Економічні наслідки монополії. Державне антимонопольне регулювання. Нецінова конкуренція. Надлишкова виробнича потужність. Олігополія та її види. Кооперативні та некооперативні моделі олігополістичного ціноутворення. Рівновага Неша. Х-ефективність, ефективність розподілу ресурсів в умовах олігополії. Наслідки олігополії.

Попит на ресурси. Гранична дохідність ресурсу. Граничні витрати фірми на ресурс. Правило максимізації прибутку фірми на ринку ресурсів. Рівновага фірми на ринку ресурсів в умовах досконалої конкуренції та монополії.

Попит і пропозиція на ринку праці в умовах досконалої конкуренції та монополії. Контроль профспілок над пропозицією робочої сили та рівнем заробітної плати. Двостороння монополія та її рівновага. Економічна рента. Ринки капіталу та землі. Вибір у часі. Дисконтування. Чиста дисконтована вартість капіталу. Ринок землі. Земельна рента та її види. Ціна землі. Ринок інформації. Попит та пропозиція на ринку інформації. Асиметрична інформація на ринку та її наслідки.

СПИСОК РЕКОМЕНДОВАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Мартин О. М. Мікроекономіка: теорія, тести, задачі. Частина І: навчальний посібник. Львів: ЛДУ БЖД, 2021. 271 с.
2. Мікроекономіка: Навч. посібник / Н. М. Каменева, М. В. Косич, О. Ю. Александрова та ін. Харків: УкрДУЗТ, 2022. 305 с.
3. Кібік О. М., Редіна Є. В., Хаймінова Ю. В., Котлубай В. О., Примаченко І. Ф., Калмикова Н. Ю. Макроекономіка. Мікроекономіка: практикум. Одеса, 2020. 76 с.

РОЗДІЛ 3. МАКРОЕКОНОМІКА

Економічна система як об'єкт макроекономічного аналізу. Основні макроекономічні суб'єкти. Функції та взаємодія макроекономічних суб'єктів. Методологія макроекономіки. Агреговані параметри економічної системи. Макромодель кругообороту ресурсів, продуктів і доходів у змішаній економіці.

Система національних рахунків як нормативна база макроекономічного рахівництва. Основні макроекономічні показники. Валовий внутрішній продукт (ВВП) як основний макроекономічний показник країни. Методи обчислення ВВП: виробничий, розподільчий, кінцевого використання. Обчислення номінальних та реальних обсягів виробництва. Індeksi цін та дефлятор ВВП. Інфлювання та дефлювання ВВП. Чистий внутрішній продукт (ЧВП) та чистий національний дохід (ЧНД). Валовий національний наявний дохід (ВННД). Новітні макроекономічні показники.

Сутність, види та джерела формування доходів. Номінальні та реальні доходи. Прожитковий мінімум. Мінімальна та середня заробітна плата. Кейнсіанська концепція споживання. Споживання та заощадження як функції доходу кінцевого використання. Чинники споживання і заощадження, не пов'язані з поточним доходом.

Сутність сукупного попиту, його відмінність від індивідуального попиту. Цінові фактори, які впливають на сукупний попит. Сукупна пропозиція (AS) та впливові чинники. Короткострокова (кейнсіанська) крива сукупної пропозиції Довгострокова (класична) крива сукупної пропозиції. Узагальнена крива сукупної пропозиції. Рівновага сукупного попиту та сукупної пропозиції.

Інвестиції як компонент сукупних витрат. Процентна ставка як чинник інвестиційного попиту. Номінальна та реальна процентна ставка. Процентна ставка і чиста прибутковість інвестицій. Автономні та індуковані інвестиції.

Заощадження та інвестиції. Парадокс ощадливості. Роль фінансової системи в трансформації заощаджень в інвестиції. Пряме та непряме фінансування інвестицій. Фінансові посередники. Аналіз впливу міжнародних санкцій на інвестиційну активність.

Грошовий ринок. Попит на гроші. Пропозиція грошей. Сутність пропозиції грошей та грошові агрегати. Грошова база і її компоненти: готівка і банківські резерви, обов'язкові й надлишкові резерви. Механізм функціонування грошового ринку. Роль банківської системи в формуванні та функціонуванні грошового ринку.

Інфляція: сутність та методи вимірювання. Очікувана і неочікувана інфляція. Інфляції попиту та її моделювання у моделі AD-AS. Інфляція витрат (пропозиції) на основі моделі AD-AS. Стагфляція. Причини інфляції витрат. Інфляційна спіраль. Соціально-економічні наслідки передбачуваної та непередбачуваної інфляції. Інфляційний податок. Сеньйораж. Антиінфляційна політика держави та її роль у стабілізації економіки.

Сутність та суб'єкти ринку праці. Механізм функціонування ринку праці. Рівновага на ринку праці та чинники, що на неї впливають. Економічно активне та пасивне населення. Безробіття як відхилення від рівноваги. Види безробіття. Фактичний та природний рівень безробіття та фактори, що його визначають. Засоби державного регулювання зайнятості. Особливості ринку праці в Україні в умовах воєнного стану.

Рівновага ринкової економіки. Неокласична модель макроекономічної рівноваги. Кейнсіанська модель рівноваги товарного ринку «витрати – випуск». Інфляційний та дефляційний розриви. Модель «вилучення – ін'єкції». Поєднання рівноваги на товарному та фінансовому ринках. Інвестиційна пастка. Поєднання рівноваги на товарному та грошовому ринках. Умови рівноваги на ринку грошей та цінних паперів. Ліквідна пастка. Умови загальної рівноваги на ринках товарів та послуг, фінансів, грошей та цінних паперів. Вплив держави на загальну рівновагу. Вплив збройної агресії на порушення макроекономічної рівноваги в економіці України. Економічні цикли та їх види та фази. Державне антициклічне регулювання.

Зміст фіскальної політики. Функції податків. Прямі та непрямі податки. Залежність податкових надходжень до бюджету від сукупної ставки оподаткування (крива А. Лаффера). Дискреційна фіскальна політика. Стимулююча та стримуюча фіскальна політика. Недискреційна (автоматична) фіскальна політика. Державні видатки та їх структура. Мультиплікатори: державних видатків, податковий збалансованого бюджету. Фіскальна політика та державний бюджет.

Сутність монетарної (грошово-кредитної) політики. Інструменти центрального банку: політика облікової ставки, політика банківських резервів, операції на відкритому ринку. Типи монетарної політики. Вплив монетарної політики на економіку. Інфляційне таргетування. НБУ та монетарна політика в Україні.

Поняття й значення структури національної економіки. Структурні трансформації у контексті переходу до сучасних моделей економічного

розвитку. Індустрія 4.0 . Індустрія 5.0. Адаптація до вимог європейського зеленого курсу для зниження екологічних торгових бар'єрів.

СПИСОК РЕКОМЕНДОВАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Гронтовська Г. Є., Косік А. Ф. *Макроекономіка: навч. посіб.* Київ: ЦНЛ, 2019. 672 с.*
2. *Економічна теорія: підручник: у 2 ч. Ч. 2. Макроекономіка* / В.Д. Лагутін, К. М. Ніколаєць, Т. А. Щербакова, та ін.; за ред. В.Д. Лагутіна. 2-ге вид., доопр., перероб. Київ: Київ. нац. торг.-екон. ун-т, 2021. 328 с.
3. *Макроекономіка: базовий курс: навч. посіб.* І. Й. Малий, І. Ф. Радіонова, Т. Ф. Куценко та ін. за ред. І. Й. Малого. Київ: КНЕУ, 2016. 246 с.
4. Макаренко М. І., Семененко Т. О., Петрушенко Ю. М. *Макроекономіка: підруч.* 2-ге вид., переробл. Суми: Сумський державний університет, 2021. 307 с.

Розділ 4. ЕКОНОМІКА ПІДПРИЄМСТВА

Підприємство як суб'єкт господарювання: сутність та напрями діяльності. Види підприємств. Середовище господарювання підприємства: мікросередовище, мезосередовище та макросередовище.

Функції (планування, організація, мотивація, контроль) та методи управління підприємством (організаційні, економічні та соціально-психологічні).

Типи організаційних структур управління підприємствами (лінійна, функціональна, лінійно-функціональна, матрична та дивізіональна). Поняття виробничої структури та соціальної інфраструктури підприємства

Форми організації виробництва (концентрація, спеціалізація, кооперування, комбінування, конверсія і диверсифікація).

Планування: сутність та різновиди планів підприємства. Стратегічне, тактичне і оперативне планування: сутність та часові межі.

Поняття та основні етапи побудування економіко-математичної моделі. Класифікація моделей. Поняття адекватності моделі. Модель «чорної скриньки».

Поняття статистичної залежності між змінними. Суть кореляційного зв'язку. Критерії оцінювання статистичної значущості лінійного зв'язку.

Основний капітал сутність, видова структура, знос, амортизація, фондвіддача, фондомісткість та фондоозброєність. Оборотний капітал: сутність, видова структура, коефіцієнт оборотності та тривалість одного обороту. Нематеріальні ресурси та нематеріальні активи: сутність, види та амортизація.

Інновації: сутність, різновиди та інноваційний процес.

Собівартість продукції (матеріальні витрати, витрати на оплату праці, відрахування на соціальні заходи, амортизація, інші операційні витрати).

Ціна на продукцію (послуги): сутність та функції (обліково-вимірвальна, розподільча та стимулююча). Різновиди цін (договірні, вільні, регульовані; роздрібні та оптові).

Дохід та прибуток підприємства (валовий та чистий). Ефект та ефективність діяльності підприємства: сутність та відмінності.

Персонал підприємства, категорії персоналу. Мотивація персоналу: сутність та методи. Сутність заробітної плати. Номінальна і реальна заробітна плата. Форми оплати праці. Соціально-трудові відносини на підприємстві. Суб'єкти соціально-трудових відносин: держава, роботодавці та наймані працівники.

СПИСОК РЕКОМЕНДОВАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. *Економіка підприємства : підручник : у 3 ч. Ч. 1 / А.А. Мазаракі, Г.В. Блакита, Г.В. Ситник та ін. ; за заг. ред. А.А. Мазаракі. Київ : Держ. торг.-екон. ун-т, 2023. 432 с.*
2. *Економіка підприємства : підручник : у 3 ч. Ч. 2 / А.А. Мазаракі, Г.В. Блакита, Г.В. Ситник та ін. ; за заг. ред. А.А. Мазаракі. Київ : Держ. торг.-екон. ун-т, 2023. 472 с.*
3. *Економіка підприємства : підручник : у 3 ч. Ч. 3 / А.А. Мазаракі, Н.М. Гуляєва, І.В. Стояненко та ін. ; за заг. ред. А.А. Мазаракі. Київ : Держ. торг.-екон. ун-т, 2023. 356 с.*
4. *Економіка підприємства : підручник / під заг. ред. д.е.н., проф. Ковальської Л.Л. та проф. Кривов'язюка І.В. Київ : Видавничий дім «Кондор», 2020. – 620 с.*
5. *Економіка та фінанси підприємства: методика розв'язання практичних задач : навч. посіб. / Л.О. Лігоненко, І.В. Височин, О.В. Корольова-Казанська та ін. - К. : Київ. нац. торг.-екон. ун-т, 2010. – 336 с.*

КРИТЕРІЇ

оцінювання вступного іспиту замість ЄФВВ для здобуття освітнього ступеня магістра

1. Загальні положення

Мета фахового іспиту замість ЄФВВ – оцінити відповідність знань, умінь та навичок згідно з вимогами програми фахового іспиту замість ЄФВВ.

2. Структура екзаменаційного білета

Екзаменаційний білет з фахового іспиту замість ЄФВВ складається з 50-ти закритих тестових завдань.

3. Критерії оцінювання

- Рівень знань оцінюється за 200-баловою шкалою.
- Серед відповідей на тестове завдання слід обрати одну правильну.
- Правильна відповідь на тестове завдання оцінюється у 4 бали, а неправильна – у 0 балів.
- Особи, які отримали менше ніж 100 балів, до наступних випробувань не допускаються та участі у конкурсі не беруть.